

2005-2006

Mozart

Voces Intimae

zaterdag 26 november 2005

Mozart . Seizoen 2005-2006

Quatuor Mosaïques . Patrick Cohen
woensdag 19 oktober 2005

Voces Intimae
zaterdag 26 november 2005

The Gaudier Ensemble
donderdag 23 maart 2006

Academy of Ancient Music . Giuliano Carmignola
vrijdag 24 maart 2006

Leipziger Streichquartett . Hartmut Rohde
woensdag 29 maart 2006

Leipziger Streichquartett . Hartmut Rohde
donderdag 30 maart 2006

Beethoven Academie . Hervé Niquet
vrijdag 5 mei 2006

Orchestre des Champs-Élysées . Philippe Herreweghe
maandag 8 mei 2006

Voces Intimae

Riccardo Cecchetti pianoforte . Luigi De Filippi viool
Sandro Meo cello

begin concert **20.00 uur**
pauze omstreeks **20.45 uur**
einde omstreeks **21.45 uur**

inleiding door **Jan Devlieger** . **19.15 uur** . Foyer
teksten programmaboekje **Jan Devlieger**
coördinatie programmaboekje **deSingel**

Gelieve uw GSM uit te schakelen!

Cd's

Bij elk concert worden cd's te koop aangeboden door
't KLAvierVIER, Kasteeldreef 6, Schilde, 03 384 29 70
www.tklavervier.be

Foyer deSingel

enkel open bij avondvoorstellingen in Rode en/of Blauwe Zaal
open vanaf 18.40 uur
kleine **koude of warme** gerechten te bestellen vóór 19.20 uur
broodjes tot net vóór aanvang van de voorstellingen en tijdens
pauzes

Hotel Corinthia (Desguinlei 94, achterzijde torengebouw ING)

- Restaurant HUGO's at Corinthia
open van 18.30 tot 22.30 uur
- Gozo-bar
open van 10 uur tot 1 uur, uitgebreide snacks tot 23 uur
deSingelaanbod: tweede drankje gratis bij afgifte van uw
toegangsticket van deSingel voor diezelfde dag

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Klaviertrio in C, KV548

22'

- Allegro
- Andante cantabile
- Allegro

Sonate voor viool en pianoforte in Bes, KV454

22'

- Largo - Allegro
- Andante
- Allegretto

pauze

Zes variaties op 'Hélas, j'ai perdu mon amant'
voor pianoforte en viool in g, KV360

15'

Klaviertrio in G, KV564

18'

- Allegro
- Andante
- Allegretto

Riccardo Cecchetti bespeelt een pianoforte van Michael Rosenberger,
Wenen ca. 1800 uit de collectie van Edwin Beunk

Wolfgang Amadeus Mozart op zevenjarige leeftijd. Schilderij vermoedelijk van Piero Antonio Lorenzoni, Salzburg 1763.

De vioolsonate en het klaviertrio bij W. A. Mozart

De vroege werken voor viool en klavier van Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791) zijn verankerd in de traditie van klaviersonates voor klavecimbel of pianoforte met begeleiding van viool of fluit en soms ook cello. De originele titel van zijn vioolsonates KV (Köchel-Verzeichnis, chronologische en thematische rangschikking van de werken van W. A. Mozart) 6-9 is dan ook:

“ Sonates / Pour le Clavecin / Qui peuvent se jouer avec l'Accompagnement de Violon”.

Het klavecimbel krijgt de hoofdrol toebedeeld terwijl de viool niet obligaats (verplicht) maar 'ad libitum' is. Deze vioolsonates zijn de eerste werken die werden gepubliceerd van de toen zevenjarige Wolfgang. Zij verschenen in Parijs in 1764 tijdens een concertreis van de familie Mozart (vader, zoon en dochter) doorheen Europa. Al de (bewaarde) manuscripten van dit 'Opus I (KV6 en 7) & II (KV8 en 9)' werden genoteerd door Mozart-senior, vermoedelijk aan de hand van de improvisaties van Mozart-junior aan het klavecimbel. Wanneer de Mozarts arriveerden in Parijs, november 1763, waren hier verschillende Duitse componisten / klavecinisten werkzaam zoals Eckhard en Schobert. Vermoedelijk stonden de klavecimbels onates met obligaats klavecimbel van Johann Schobert model voor de eerstelingen van de piepjonge Mozart. Op deze concertreis voerde de familie Mozart in hun bagage een klein clavichord mee. Ze speelden overigens op alle klavierinstrumenten die ze op hun weg tegenkwamen. Niet het type (clavichord, klavecimbel, pianoforte of orgel) vonden ze belangrijk maar wel de kwaliteit ervan. De eerste fase van Mozarts leven, de zogenaamde 'Salzburgse jaren' van 1756 tot 1781 (daarna de 'Weense jaren' van 1781 tot 1791), wordt gekenmerkt door de vele binnen- en buitenlandse reizen, waardoor Mozart in contact kwam met alle toenmalige stromingen en genres. Dit

heeft vast en zeker het fundament gelegd voor zijn universele artistieke ontwikkeling, maar waren zeker ook nefast voor de gezondheid van het kind.

Na Parijs volgde Londen, waar de familie Mozart maar liefst zestien maanden (1764-1765) verbleef. Wolfgang ontmoette hier Johann Christian Bach (jongste zoon van Johann Sebastian, wordt ook de 'Londense' of 'Milanese' Bach genoemd), die een vriend en mentor was. Onder invloed van Bach schreef Mozart in 1765 een set van zes sonates KV10-15 (Opus III) voor viool of fluit en cello (die de basstem verdubbelde) ad libitum. Met een beetje goede wil kunnen we deze sonates beschouwen als zijn eerste klaviertrio's. In Londen zagen ook zijn eerste symfonieën het daglicht, alhoewel hun authenticiteit vandaag de dag in vraag wordt gesteld. De bewondering van de jonge Mozart voor Johann Christian Bach blijkt ook uit zijn arrangementen die hij schreef gebaseerd op drie klaviersonates van Bach. Wolfgang Amadeus schreef orkestbegeleidingen en liet de klavierpartij van Johann Christian telkens ongewijzigd waardoor de klavierconcerti (dit zijn eerder kamermuziekwerken) KV107 /1, 2 en 3 (1772) het daglicht zagen. De vioolsonates KV26-31 (Opus IV) ontstonden in de jaren 1765-1766 tijdens het verblijf van de Mozarts in Holland. Ook in deze sonates wordt de viool nog steeds beschouwd als begeleiding, ditmaal niet ad libitum maar obligaat: "Six Sonates / Pour le Clavecin / Avec l'Accompagnement d'un Violon". De evolutie in stijl is duidelijk merkbaar, in het bijzonder de grotere diversiteit aan muzikale ideeën.

Na deze jeugdwerken ontstond er een 'gap' van twaalf jaar vooraleer Mozart een nieuwe set van vioolsonates (KV301-306) componeerde. Ze ontstonden in de eerste helft van 1778 in Mannheim en Parijs. In Parijs werden ze later in datzelfde jaar opnieuw als 'Opus I' uitgegeven. In 1781 publiceerde Mozart (bij Artaria & Co) opnieuw zes vioolsonates (KV376, 296, 377, 378, 379 en 380) als 'Opus II'. KV296 dateert uit de tijd in Mannheim en KV378 (317d) kwam in Salzburg tot stand. De

overige werden reeds in Wenen gecomponeerd in het jaar van publicatie. Een muziekcriticus uit die tijd merkte op dat "deze sonates evenveel vergen van de violist als van de pianist" en dat ze "rijk zijn aan nieuwe ideeën". Mozarts laatste jaren, van 1781 tot 1791, zijn de zogenaamde 'Weense jaren'. Na een hevige ruzie met zijn broodheer Colloredo, aartsbisschop van Salzburg, die hem verbood om nog voor anderen te werken (na het succes van de opera 'Idomeneo' in München) werd Mozart letterlijk de deur uitgeschopt. Hij was nu (noodgedwongen) een vrij kunstenaar, gaf lessen, nam opdrachten aan en organiseerde zelf intekenconcerten waarop hij schitterde als componist / pianist en trouwde in 1782, zeer tegen de zin van vader Leopold, met Constanze Weber.

In 1781 kwamen twee zelfstandige variatierекsen voor viool en piano, beide gebaseerd op een Frans lied, tot stand (publicatie volgde in 1786 bij Artaria). 'La Bergère Célimène', KV359 in G (sol majeur) telt niet minder dan twaalf variaties en **'Hélas, j'ai perdu mon amant', KV360 in g (sol mineur)** heeft zes variaties. Dit laatste werk is, zoals de titel laat vermoeden, met een zekere 'tristesse' doordrongen en is ook bekend als 'Au bord d'une fontaine'. De originele titel: 'Ariette avec variations pour le clavecin ou pianoforte ...' vermeldt nog steeds het klavecimbel als alternatief voor de pianoforte en dit louter uit commerciële overwegingen. De meeste klavierspelers bezaten wel een klavecimbel maar geen pianoforte (zoals vandaag de dag ook het geval is!). Het klavecimbel werd naar het einde van de zeventiger jaren van de achttiende eeuw, langzaam maar zeker, verdrongen door de pianoforte. Mozart bezat zelf een pianoforte (bouwjaar 1780 en aangekocht in 1784) van de Weense bouwer die hij prefereerde: Anton Walter. Het thema met variaties, KV360 is geschreven in de wiegende maat van zes achtsten. De melodie van het lied vinden we terug in de rechterhand van de pianoforte terwijl de viool begeleidt en becommentarieert. De structuur van het thema is tweeledig (AABB). De eerste geleiding eindigt in maat acht op de dominant. De tweede

Keizer Joseph II musiceert met twee van zijn zussen. Schilderij van Joseph Hauzinger, voor 1780. De keizer, een enthousiast amateurmusicus, maakte kennis met Mozart kort nadat deze in 1781 in Wenen was aangekomen.

geleding telt tien maten waarbij het verminderd septiemakkoord (op de verhoogde VIIe graad) in de tweede helft van maat zestien voor verrassing en spanning zorgt, waarna het lied met een volmaakte cadens wordt afgesloten. In de eerste variatie vallen vooral de kleine appogiaturen (voorslagen) en andere figuratieve versieringen op, voornamelijk in de piano. De viool speelt in de tweede variatie voor het eerst het lied (als cantus firmus) terwijl de piano akkoordbrekingen in zestiende noten krijgt te verwerken. Opvallend in het B-deel is de plotselinge afwisseling tussen forte (dominant, spanning) en piano (tonica, ontspanning). In de derde variatie is de cantus firmus opnieuw te horen in de rechterhand van de pianoforte, de linkerhand speelt gebroken akkoorden in zestiende noten terwijl de viool een mooie tegenstem speelt en veelvuldig gebruik maakt van een Lombardisch ritme. Mooie dialoog tussen rechterhand piano en viool per twee maten in de vierde variatie. Variatie vijf is maggiore (majeur), cantus firmus opnieuw in de pianoforte. De zesde en laatste variatie is opnieuw mineur met een heel virtuoze pianopartij, cantus firmus in de vioolpartij. Vaak wordt om af te sluiten nog even het thema (zonder herhaling) hernomen.

De Sonate voor viool en piano, KV454 in Bes (si mol majeure), uit 1784 is de eerste van de drie concertante vioolsonates uit de tachtiger jaren van de achttiende eeuw (naast KV491 en 526) en bevestigt definitief de concertante en virtuoze inbreng van de viool. Het werk werd geschreven voor de violiste Regina Strinacchi, met wie Mozart ook voor het eerst dit werk uitvoerde, in het bijzijn van Keizer Josef II. Mozart speelde zonder partituur vermits hij geen tijd had gehad om ze uit te schrijven. Uit onderzoek van de autograaf blijkt inderdaad dat de pianopartij later werd geschreven dan de vioolpartij. Het werk bestaat uit drie delen.

Het eerste deel, allegro wordt ingeleid door een largo. Het allegro zelf is geschreven in de sonatevorm (ook wel hoofdvorm genoemd) met twee contrasterende thema's (eerste thema is eerder melodisch in Bes en het tweede thema is eerder ritmisch

in de dominanttoonard F, fa majeur) in de expositie. In de doorwerking worden voornamelijk kleine tertstoonladders in de verf gezet. De reëxpositie begint heel conventioneel maar op het einde van het eerste thema volgen plots heel wat modulaties waardoor men de indruk krijgt opnieuw in een doorwerking te zijn aanbeland. Ook de herneming van het tweede thema gebeurt op een heel creatieve manier, niet louter een transpositie (expositie) maar integendeel met veel variatie. De slotgroep is lang uitgesponnen en neemt ruim een derde van de reëxpositie in beslag! Het tweede deel is een bijzonder poëtisch andante in de subdominant Es (mi mol groot). Het derde deel, allegretto, heeft als vorm de combinatie van een rondo en een sonatevorm. Dit vrij lange deel biedt de beide instrumenten de mogelijkheid tot het demonstreren van hun virtuositeit.

Afgezien van de (eerder vermelde) sonates KV10-15 en het divertimento à 3, KV254 (autograaf, Salzburg, 1776) werden de overige vijf klaviertrio's (KV469, 502, 542, 548 en 564) voor pianoforte, viool en cello gecomponeerd tussen 1786 en 1788. Ze ontstonden in een periode waarin ook 'Don Giovanni' en de laatste drie symfonieën (KV543, 550, 551) werden gecomponeerd. Stilaan waren ook de gouden jaren voorbij, niet op compositorisch maar op financieel vlak, vermits het (grote) Weense publiek, dat uit was op hapklare verstrooiingsmuziek, het werk van Mozart stilaan wat moeilijk begon te vinden. Het **Klaviertrio in C (do majeur), KV548** begint met een allegro in een zeer duidelijke sonatevorm. Dit deel begint met een gebroken drieklank van do dat gespeeld wordt door de drie instrumenten in unisono. De doorwerking is heel gevarieerd en begint met hetzelfde thema als het begin maar ditmaal in g (sol mineur) en bovendien als een canon tussen pianoforte en beide strijkers (die unisono spelen). Het tweede deel is een andante cantabile in F (fa majeur), subdominant van de hoofdtoonard, waar de naderende (vroeg) negentiende- eeuwse kamermuziekstijl in doorklinkt. Mozart besluit met een allegro dat de driedelige structuur ABA' heeft, waarbij het B-gedeelte is geschreven in de gelijknamige toonaard c (do mineur).

Zicht op de Kolhmarkt in Wenen met de winkel van Artaria & Co. Detail van een gravure van Carl Schütz, 1786.

Het laatste **Klaviertrio in G, KV564** is niet in Wenen, maar in Londen gepubliceerd in 1789 door een vriend van Mozart, Stephen Storace (wiens vrouw Nancy de eerste Susanna was in 'Le nozze di Figaro'). Dit klaviertrio is ongecompliceerd en kinderlijk onbevangen. Het eerste deel in de sonatevorm begint met een tonica-pedaal waarboven het eerste thema wordt gespeeld. Er is veel dialoog tussen enerzijds de piano en anderzijds de viool en cello samen. Het middendeel klinkt niet doorwrocht en verwijst geenszins naar de latere doorwerkingen van Beethoven, maar charmeert in ieder geval. Grappig is de extra inzet van het tweede thema (eerst in de piano - daarna in de vioolpartij) in de subdominant voor de reëxpositie. Het tweede deel, andante, is andermaal in de subdominant. Het is een thema, bestaande uit tweemaal acht maten, met zes variaties waar de drie instrumenten om beurten het voortouw nemen. Variatie vijf is (een beetje voorspelbaar) geschreven in de gelijknamige kleine tertstoonladder c. Het laatste deel, allegretto, is een dansant rondo (ABACA') geschreven in de maat zes achtsten, met een veelvuldig gebruik van de stralende figuur. De pianoforte nodigt steeds uit (begint met een klaviersolo), de strijkers nemen over. Afwisselend spelen ze de melodie terwijl de andere partners begeleiden.

Voces Intimae

Riccardo Cecchetti *pianoforte* . Luigi De Filippi *viool* . Sandro Meo *cello*

Het Italiaanse pianotrio Voces Intimae werd opgericht door drie musici die elk reeds uit een rijke ervaring konden putten als solisten en als leden van orkesten en kamermuziekensembles. Riccardo Cecchetti is gespecialiseerd in klassieke pianoforte, vroegromantische en romantische piano. Hij is als docent verbonden aan de Muziekacademie van Fiesole en geeft regelmatig masterclasses aan de Italiaanse en Spaanse conservatoria. Violist Luigi De Filippi was concertmeester van de orkesten van de Opera van Rome, het Teatro La Fenice in Venetië en van de London Mozart Players. Cellist Sandro Meo houdt regelmatig masterclasses in Italië en Spanje en is artistiek adviseur van de Philharmonia Mediterranea van Cosenza. Het trio Voces Intimae maakte haar debuut in de Wigmore Hall in Londen in 2001 en sindsdien werd het gevraagd in de belangrijkste concerthuizen en op kamermuziekfestivals in heel Europa. Voces Intimae onderscheidt zich van andere pianotrio's doordat ze op historische instrumenten speelt. Het trio streeft ernaar om met een aangepast instrumentarium, met stilistisch juiste fraseringen, vibrato en boogtechnieken het repertoire van Haydn tot Mendelssohn zo getrouw mogelijk te reconstrueren. Voor het Italiaanse label Symphonia heeft Voces Intimae trio's van Schubert en Mendelssohn opgenomen. Een andere recente cd bevat negentiende-eeuwse parafrases op opera-aria's van Bellini. Voor Teldec heeft het trio een eerste cd met trio's van Hummel opgenomen. Naast het klassieke en vroegromantische repertoire van pakweg 1780 tot 1830, breekt Voces Intimae ook graag een lans voor het Italiaanse repertoire van de eerste helft van de twintigste eeuw, van componisten als Pizzetti, Casella, Malipiero en Ghedini.

www.desingel.be

ABONNEMENTEN

TICKETS

tickets | hoofdingang

Desguinlei 25 . B-2018 Antwerpen

www.desingel.be . tickets@desingel.be

T +32 (0)3 248 28 28 . F +32 (0)3 248 28 00

openingsuren: ma-vr 10-19 uur . za 16-19 uur

administratie v.z.w

Jan Van Rijswijcklaan 155 . B-2018 Antwerpen

T +32 (0)3 244 19 20 . F +32 (0)3 244 19 59

info@desingel.be

deSingel is een kunstinstelling van de Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van

